

СПІВПРАЦЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ДОНЕЧЧИНИ ЗІ ЛЬВІВСЬКОЮ ОБЛАСНОЮ БІБЛІОТЕКОЮ ДЛЯ ЮНАЦТВА ІМЕНІ РОМАНА ІВАНИЧУКА (2022 – 2025)

Романько Валерій

м. Слов'янськ, Донецька обл.

Для краєзнавців бібліотекарі – це перші помічники і друзі. Це вони, бібліотечні працівники, популяризують історію та культуру рідного краю, готуючи виставки краєзнавчої літератури, проводячи презентації місцевих видань, зустрічі з краєзнавцями, заходи з нагоди ювілеїв відомих земляків та ювілейних та пам'ятних дат для Донеччини тощо. У кожній бібліотеці Донецького краю є виставка книг чи куточок із заголовком «Історія рідного краю», «Славлю тебе, край Донецький», «Історія мого міста», «Донеччина моя, моя ти батьківщино». Можуть бути й інші заголовки, але очевидно, що працівники бібліотек, керівники цих культурно-просвітницьких закладів добре розуміють, що для людини, особливо юного віку, пізнання розпочинається з історії своєї вулиці, села чи міста, району та області. Звідси – початок та становлення громадянина, а меж пізнанню немає.

Краєзнавцям Донеччини, особисто автору цих рядків, довелося тісно і плідно співпрацювати до 2014 року з Донецькою обласною науковою бібліотекою імені Н. К. Крупської, до сьогодні у нас тісна довгорічна співпраця зі Слов'янською міською бібліотекою ім. Михайла Петренка, Покровською центральною міською бібліотекою імені Т. Шевченка, з Краматорськими бібліотеками центральною та бібліотекою ім. В. Маяковського. з бібліотекою-філією № 3 м. Мирнограда, яку очолює членкиня НСКУ Наталя Боброва, з бібліотеками Слов'янського державного педагогічного університету та Слов'янського коледжу Національного авіаційного університету. відновилися зв'язки з Донецькою обласною дитячою бібліотекою та іншими. У нашій співпраці ми, краєзнавці, завжди отримували підтримку, цінні поради.

І тому, коли з початку 2022 року у зв'язку з активізацією російсько-української війни чисельна група переселенців з Донеччини (в тому числі й члени Національної спілки краєзнавців України) опинилася у Львові, їм допомогла бібліотека – для наших зібрань та проведення заходів гостинно відчинила двері Львівська обласна бібліотека для юнацтва імені Романа Іваничука, що на площі Ринок, 9, директорка п. Тетяна Пилипець. Творча співпраця краєзнавців Донеччини з цією бібліотекою – це і буде **основною темою** нашої статті.

Актуальність винесеного питання на порядок денний вбачаємо в тому, що робиться спроба розкрити декілька важливих аспектів сьогоденного буття: як адаптуються переселенці, що мають статус ВПО, у новій територіальній громаді; показати роль бібліотек у підтримці переселенців з різних регіонів України; показати роботу краєзнавців Донецчини у нових умовах дійсності.

Про деякі аспекти адаптації переселенців з Донецчини у Львівській територіальній громаді говорилося у деяких публікаціях: у всеукраїнській газеті «Слово Просвіти» [3; 4], в обласному альманасі «Донецчина: минуле та сучасність» [2], на конференціях [5] та в Інтернетській мережі [6].

За даними місцевої влади станом на лютий 2023 року у Львівській громаді офіційно зареєстровані понад 97 тисяч внутрішньо переміщених українців, а у міських прихистках мешкають 1380 осіб [1]. Серед них є вагома частка з Донецчини. У місті існують два земляцтва: ГО «Донецьке земляцтво у Львові» та ГО «Я Маріуполь».

Активні представники Донецчини у Львові на установчих зборах 26 вересня 2022 року створили громадську організацію «Донецьке земляцтво у Львові», яка має Положення, свою печатку, прапор та входить до складу Донецької ОО Національної спілки краєзнавців України, з ініціативи якої і створена ця організація. Головою ГО «Донецьке земляцтво у Львові» обрано Валерія Романька – члена Національних спілок письменників та краєзнавців України, керівника обласної організації краєзнавців Донецчини.

Після переїзду у Львів чимало переселенців з Донецчини почали активну волонтерську діяльність у різних організаціях, таких як «Титани», також у Львівській обласній бібліотеці для юнацтва імені Р. Іваничука, у бібліотеці-філії в Брюховичах, у «Волонтерській сотні», а також виконували такі роботи: плели сітки для військових, надавали інформаційні послуги, займалися розселенням та харчуванням переселенців чи допомагали виїхати за кордон мешканцям України, робили свічки, хтось працевлаштувався і почав, таким чином, допомагати ЗСУ.

Працівники НПООО «Укрвест» (м. Костянтинівка, керівник член НСКУ Михайло Мілян)) змогли перевести частину обладнання у Львів та продовжили працювати далі, відправляючи певну кількість зароблених грошей через благодійні фонди «Повернись живим», «Єдність незламних» на допомогу ЗСУ. Разом із школами, з якими співпрацюють, донатять на потреби конкретних військових бригад ЗСУ. За результатами участі в ярмарках (шкільних, районних та міських) частину грошей також передають на потреби нашої армії, активно співпрацюють з ГО «Ветеранський ярмарок».

З початку своєї роботи «Донецьке земляцтво у Львові» зосередилось на проведенні різних історико-краєзнавчих та літературно-мистецьких заходів, які б знайомили присутніх з

історією та культурою Донецького краю. Переважна більшість зібрань проходила у стінах Львівської обласної бібліотеки для юнацтва імені Романа Іваничука. Назвемо основні з них:

- «круглий стіл» у форматі онлайн 8.06. 2022 р. з нагоди вшанування земляка з Бахмутчини Микити Шаповала, письменника, соціолога, міністра у складі УНР. Участь у заході взяли краєзнавці, просвітяни, науковці, музейники. Вітальне слово від управління культури і туризму Донецької ОВА мала Аліна Певна;

- усний журнал «Донеччина та Галичина – разом до перемоги», де висвітлили питання звільнення Слов'янська та Краматорська у 2014 році та обговорили події на Донеччині станом на середину вересня 2022 року. Учасники – ВПО з Донеччини, музейні працівники Донецького обласного краєзнавчого музею; захід відбувся 13.10. 2022 р.;

- презентація книги «Я так люблю життя» літераторки з Донеччини, членкині НСПУ Ольги Григуть (Донеччанки), яка у 2022 році зайняла перше місце на Всеукраїнському літературному конкурсі імені Леся Мартовича;

- уже вчетверте у Львові проводяться вечори пам'яті українського поета Михайла Петренка, автора відомої пісні «Дивлюсь я на небо...», життя і творчість якого пов'язані зі Слобожанщиною. На таких заходах вручаються літературно-мистецькі премії імені М. Петренка, започатковані Донецькою обласною краєзнавчою організацією з 2012 року. Зазвичай такі дійства проводилися у Слов'янську, на малій батьківщині поета. У зв'язку з воєнними діями на Донеччині Петренківські свята у 2022, 2024, 2025 роках проходили у бібліотеці ім. Романа Іваничука, у 2023 році – у філії Львівської обласної організації НСПУ [6];

- презентація 1, 2 та 3 щорічних історико-краєзнавчих альманахів «Донеччина: минуле і сучасність». Серед земляків і гостей міста була присутня і виступила Марія Романівна Трильовська (Шухевич), про яку йдеться у статті Валерія Романька «У Слов'янську її звали Муся Березанська, або Про долю доньки Романа Шухевича»;

- прийняття в почесні члени ГО «Донецьке земляцтво у Львові» доньки Романа Шухевича Марії Трильовської, поета та науковця Петра Шкраб'юка, журналіста Сергія Лаценка, ветерана АТО Михайла Гринишина, директорки бібліотеки ім. Р. Іваничука Тетяни Пилипець;

- 26 серпня 2025 р. голова ГО «Донецьке земляцтво у Львові», член НСПУ Валерій Романько провів відкриту лекцію «Біографічні та творчі зв'язки Романа Іваничука з Донеччиною». Були присутні члени Донецького земляцтва, львівські бібліотекарі, письменники, журналісти;

- взяли участь у презентації книги члена НСПУ, Почесного члена «Донецького земляцтва у Львові» Петра Шкраб'юка «Поезія в однострої (Есеї і вірші 2014 – 2024 років)».

Тут же відбулася зустріч членів ГО «Донецьке земляцтво у Львові» з військовим, нашим земляком з Маріуполя Вадимом Джувагою.

- зустріч краєзнавця та журналіста з Костянтинівки Володимира Березіна з земляками та гостями міста, де він розповів про видатних діячів України – представників Донеччини;

Члени Донецького земляцтва проводили заходи й в інших локаціях Львова:

- зустріч з матір'ю Володимира Вакуленка, письменника, який загинув у селі Капитолівка Ізюмського району Харківської області під час окупації у 2022 році та увійшов до Пантеону сучасних героїв. Свого часу він мешкав в м. Костянтинівка. Подія відбулася у Львові під час проведення «Вооforum 2023». Організатор та учасник Володимир Березін, журналіст та краєзнавець з Костянтинівки;

- захід, присвячений вшануванню пам'яті Героя України Дмитра Чернявського, який навчався у Львові, а загинув у Донецьку під час демонстрації «За єдину Україну», коли отримав смертельні поранення. Подія відбулася перед будівлею економічного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка, де розташована пам'ятна дошка Дмитру, серед присутніх були батьки Героя;

- вшанування пам'яті Героя України, відомого письменника та громадського діяча Романа Іваничука з нагоди 95-ї річниці з дня його народження. Подія відбулася на Личаківському цвинтарі у Львові 20 вересня 2024 р. біля могили письменника;

Як бачимо, переважна більшість заходів відбувалися саме у Львівській обласній бібліотеці для юнацтва імені Р. Іваничука, де свого часу були проведені установчі збори нашого земляцтва і з якою ми постійно плідно співпрацюємо.

На сьогодні ГО «Донецьке земляцтво у Львові» об'єднує представників Бахмуту, Дружківки, Донецька, Краматорська, Костянтинівки, Слов'янська, Святогірська, Торецька та налічує близько 50-ти членів, серед яких 5 почесних представників зі Львова, названих нами раніше.

У Львові співпрацюємо з міським та обласним осередками Всеукраїнського об'єднання ветеранів (керівники В. Іськів та С.Трохимчук), які видають журнал «Ветеранський вісник». У цьому журналі надруковані матеріали наших земляків: статті В. Романька «Доля доньки Романа Шухевича тісно пов'язана з Донеччиною» та про зв'язки Романа Іваничука з Донеччиною; добірка віршів М. Міляна «Миттєвості війни» та його стаття «Перші кроки у Львові». Крім цього, переселенець з Костянтинівки М. Мілян увійшов до складу редакції цього вісника.

Понад два роки співпрацюємо з бібліотекою Національного університету «Львівська політехніка» (заступник директора О. Харгелія), яка разом із Центром порятунку української культурної спадщини (голова Н. Філевич) та Благодійним фондом Нагірних організували

Культурно-мистецький простір «Кава на Професорській». Тут члени земляцтва відвідують різноманітні лекції, презентації, покази фільмів, а також брали участь у зборі книжок для бібліотек Херсонщини та Запоріжжя, зборі допомоги для військової бригади Ігоря Гармаша – громадського діяча із Запоріжжя, який працював у бібліотеці...

Зв'язки з місцевими організаціями продовжують розвиватися. Співпрацюємо з музеєм «Народний дім Т.Г. Шевченко» (керівник Г.Фесюк). Укріпилися творчі стосунки з організацією Українського фотографічного товариства (керівник Р. Метельский), яка проводить цікаві зустрічі з відомими людьми України, презентації різножанрових книг, демонстрацію старих маловідомих українських фільмів, використовуючи плівковий кінопроектор, заходи, присвячені історичним подіям. Налагодили зв'язки з Львівською науково-педагогічною бібліотекою (керівник О. Кумецька), де відвідуємо лекції журналіста-міжнародника, активного громадського діяча, члена експертної ради Департаменту освіти та науки Львівської ОДА з питань історичної спадщини, патріотичного виховання молоді pana Марка Сімківа; зустрічаємось з видатними людьми, які організовує бібліотека. Частина членів земляцтва відвідує мовний клуб «Мову вчи – не мовчи» з української мови в цій бібліотеці, які проводить професор кафедри української фольклористики Львівського Національного університету ім. І. Франка Ярослав Іванович Гарасим.

Представники земляцтва відвідують мистецькі виставки, спектаклі та виступи артистів, зокрема які проходили в Національному драматичному театрі імені Марії Заньковецької, в академічному театрі «Воскресіння», в національній філармонії, в органному залі та в інших культурних закладах Львова.

А чого тільки варті відвідини донецькими переселенцями музею пам'яті Степана Бандери у ході екскурсії «Стежками Степана Бандери» (20.12. 2024 р.). Незабутніми залишаться хвилини прощання з Данилом Шумуком, громадським діячем, активним учасником Українського руху опору, прах якого перевезли з м. Покровська Донецької області та перезахоронили на Личаківському цвинтарі (27.12. 2024 р.). Про ці заходи може бути окрема ґрунтовна розмова.

Керівник організації Валерій Романько підтримує зв'язки з кафедрою туризму географічного факультету Львівського НУ імені Івана Франка. 18 серпня 2023 року він взяв участь у відкритті меморіальної аудиторії Михайла Гамкала на географічному факультеті, а ще раніше, 8 вересня 2022 року, у Слов'янську здійснив забіг у ході акції «Біжу за Героя» в пам'ять про доцента Михайла Гамкала, який загинув в боях за Україну. Окрім того, Валерій Романько 19 вересня 2024 року у львівській школі Вільних та небайдужих провів відкритий урок для учнів 5-х класів з присутністю групи вчителів та дирекції навчального закладу – тема його виступу «Гриць Бойко – відомий український дитячий поет, уродженець

Донеччини». Окрім того, Валерій Іванович у своїх публіцистичних статтях розробляє важливу тему – особисті та творчі зв'язки представників Галичини з Донеччиною. Ним уже надруковані матеріали про перебування в донецькому краї Марії Трильовської, доньки керівника УПА Романа Шухевича, про відвідини Донеччини письменником та колишнім депутатом Верховної Ради України першого скликання Романом Іваничуком та його роздуми про долю східних українських земель. У планах намічені дослідження про зв'язки з Донеччиною громадського діяча В'ячеслава Чорновола, поетки Галини Гордасевич, онука Івана Франка Роланда Тарасовича Франка, колишнього політв'язня Петра Лавріва, учасника АТО Михайла Гринишина, журналіста Сергія Лашенка...

Правління ГО «Донецьке земляцтво у Львові» запровадило відзнаки: прийняття до лав Почесних членів Донецького земляцтва тих галичан, життя або творчість яких були пов'язані з донецьким краєм – перебування у цій організації засвідчується спеціальним дипломом; подяками відзначаються члени громадської організації, які проявляють особливу активність у її діяльності: такі дипломи отримали Ольга Григуть, Валентина Чередник, Михайло Мілян; подяками відзначені організації Львівщини, які підтримують діяльність переселенців з Донеччини: Подяки вручені Львівській ОО НСПУ (керівник О. Дяк), Львівській обласній бібліотеці для юнацтва імені Романа Іваничука (керівник Т. Пилипець), Українському фотографічному товариству (голова Р. Метельський), бібліотеці «САД» (керівник О. Заграй).

Разом з тим земляки не поривають зв'язків з рідною Донеччиною: уважно слідкують за подіями, які там відбуваються, та при зустрічах обговорюють їх; при можливості, відвідують рідні місця, які підконтрольні Україні. І на першому місці стоїть питання: «Чим ще ми можемо допомогти нашим Героям, які мужньо захищають Україну?» Тому і робимо все можливе, щоб Україна і надалі залишалася незалежною та соборною, щоб швидше наступив мир: волонтерську діяльність (передача коштів на військові потреби за виручені книги, благодійні внески) особливо активно проводять колишні донеччани Ольга Григуть (Донеччанка), Михайло Мілян, Валентина та Юрій Чередники, Валерій Романько з сином Олексієм – маємо подяки від військових частин.

Керівництво міста Львова високо оцінило активну громадську та культурно-мистецьку діяльність членів ВПО з Донеччини: до Дня Незалежності України 26 серпня 2025 р. Подяки від міського голови Львова Андрія Садового урочисто вручені Ользі Григуть, Михайлу Міляну та Валерію Романьку. Подія відбулася знову ж таки у стінах бібліотеки імені Романа Іваничука на площі Ринок, 9.

Таким чином, президія Донецької обласної краєзнавчої організації взяла під контроль життя переселенців з Донеччини, об'єднавши їх у ГО «Донецьке земляцтво у Львові», сприяє успішному та безболісному входженню у життя Львівської територіальної громади. Тут ми

знайшли вірних друзів та помічників, і у першу чергу це бібліотеки, серед яких наша щира подяка Львівській обласній бібліотеці для юнацтва імені Романа Іваничука. Сподіваємося, що тісна творча співпраця переселенців з Донеччини з цією бібліотекою буде продовжуватися і надалі.

Список використаних джерел:

1. ЛМР повідомила, скільки переселенців живе у громаді і міських прихистках. Електронна версія. Режим доступу:

<https://daily.lviv.com/news/sytuatsiyi-i-pryhody/lmr-povidomyla-skilky-pereselentsiv-zhyve-hromadi-i-miskykh-prykhystkakh-132860>

2. Романько В., Мілян М. Донецьке земляцтво у Львові // Донеччина: минуле та сучасність: історико-краєзнавчий альманах / гол. ред. В. Романько. № 3. Луцьк: «Терен», 2025. С. 124-130.

3. Романько В. Премія – ознака Соборності // Слово Просвіти, ч. 35 (1221), 31 серпня – 6 вересня 2023 р., С.9.

4. Романько В., Романько О. Краєзнавці – з Донеччиною в найважчий час (про сучасний стан краєзнавчої справи в Донецькому краї) // Слово Просвіти. Ч. 46, 21-27 листопада 2024 р., с. 9

5. Романько В. Хочемо і будемо жити на землі, даній Богом: діяльність краєзнавців Донеччини у період сучасної російсько-української війни // Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни: науково-дослідний та суспільний потенціал. Зб. матеріалів XVI Всеукр. наук. іст.-краєзн. конференції, м. Київ, 10 травня 2024 р. / За аг. ред. О. Реєнта. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2024. С.116-121

6. Фото звіт з проведення зборів членів ГО «Донецьке земляцтво у Львові» та вручення премії ім. Михайла Петренка за 2025 рік. Режим доступу:

https://www.facebook.com/bibliotekanarynku9/posts/%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82-%D0%B7-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2-%D1%87%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%96%D0%B2-%D0%B3%D0%BE-%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B5-%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BB%D1%8F%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D1%83-%D0%BB%D1%8C%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D1%82%D0%B0-%D0%B2%D1%80%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-/1229074055925165/?_rdr